Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (viies koda)

5. november 2014*

Eelotsusetaotlus — Viisad, varjupaik, sisseränne ja muu isikute vaba liikumisega seotud poliitika — Direktiiv 2008/115/EÜ — Riigis ebaseaduslikult viibivate kolmandate riikide kodanike tagasisaatmine — Tagasisaatmisotsuse tegemise menetlus — Kaitseõiguste järgimise põhimõte — Riigis ebaseaduslikult viibiva kolmanda riigi kodaniku õigus olla enne tema huve kahjustada võiva otsuse tegemist ära kuulatud — Haldusasutuse otsus keelduda niisugusele kodanikule varjupaiga andmise korras elamisloa andmisest ja sellega kaasnev korraldus riigi territooriumilt lahkuda — Õigus olla ära kuulatud enne tagasisaatmisotsuse tegemist

Kohtuasjas C-166/13,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel tribunal administratif de Melun'i (Prantsusmaa) 8. märtsi 2013. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 3. aprillil 2013, menetluses

Sophie Mukarubega

versus

Préfet de police,

Préfet de la Seine-Saint-Denis,

EUROOPA KOHUS (viies koda),

koosseisus: koja president T. von Danwitz, kohtunikud A. Rosas (ettekandja), E. Juhász, D. Šváby ja C. Vajda,

kohtujurist: M. Wathelet,

kohtusekretär: ametnik V. Tourrès,

arvestades kirjalikus menetluses ja 8. mai 2014. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

— S. Mukarubega, esindaja: *avocat* B. Vinay,

— Prantsusmaa valitsus, esindajad: G. de Bergues, D. Colas ja F-X. Bréchot ning B. Beaupère-Manokha,

— Kreeka valitsus, esindajad: M. Michelogiannaki ja L. Kotroni,

* Kohtumenetluse keel: prantsuse.

— Madalmaade valitsus, esindajad: J. Langer ja M. Bulterman,

— Euroopa Komisjon, esindajad: M. Condou-Durande ja D. Maidani,

olles 25. juuni 2014. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

1 Eelotsusetaotlus puudutab küsimust, kuidas tõlgendada Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. detsembri 2008. aasta direktiivi 2008/115/EÜ ühiste nõuete ja korra kohta liikmesriikides ebaseaduslikult viibivate kolmandate riikide kodanike tagasisaatmisel (ELT L 348, lk 98) artiklit 6 ja õigust olla kõiges menetluses ära kuulatud.

2 See taotlus esitati ühelt poolt Rwanda kodaniku S. Mukarubega ja teiselt poolt préfet de police'i (politseiprefekt) ja préfet de la Seine-Saint-Denis' (Seine Saint Denis' prefekti) vahelises kohtuvaidluses otsuste üle, millega jäeti rahuldamata S. Mukarubega taotlus pagulasena elamisloa saamiseks, ja tehti korraldus lahkuda Prantsusmaa territooriumilt.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

3 Direktiivi 2008/115 põhjendused 4, 6 ja 24 on sõnastatud järgmiselt:

„(4) Tuleb kehtestada selged, läbipaistvad ja õiglased eeskirjad, millega nähakse ette tõhus tagasisaatmispoliitika, mis on hästihallatava rändepoliitika vajalik osa.

[…]

(6) Liikmesriigid peaksid tagama, et kolmandate riikide kodanike ebaseadusliku riigisviibimise lõpetamine toimub õiglase ja läbipaistva korra kohaselt. Vastavalt ELi õiguse üldistele põhimõtetele tuleks käesoleva direktiivi alusel tehtavad otsused võtta vastu juhtumipõhiselt ja lähtudes objektiivsetest kriteeriumidest, mis tähendab, et arvesse tuleks võtta muud kui üksnes ebaseadusliku riigisviibimise asjaolu […]

[…]

(24) Käesolevas direktiivis austatakse põhiõigusi ja peetakse kinni iseäranis Euroopa Liidu põhiõiguste hartaga [(edaspidi „harta")] tunnustatud põhimõtetest."

4 Nimetatud direktiivi artikkel 1 „Sisu" näeb ette:

„Käesolevas direktiivis sätestatakse ühised nõuded ja kord, mida tuleb kohaldada liikmesriikides ebaseaduslikult viibivate kolmandate riikide kodanike tagasisaatmisel, kooskõlas ühenduse õiguse üldpõhimõtete hulka kuuluvatele põhiõigustega ja rahvusvahelise õigusega, kaasa arvatud pagulaste kaitse ja inimõigustega seotud kohustustega."

5 Sama direktiivi artikli 2 lõige 1 sätestab:

„Käesolevat direktiivi kohaldatakse liikmesriigi territooriumil ebaseaduslikult viibivate kolmandate riikide kodanike suhtes.”

6 Direktiivi 2008/115 artiklis 3 „Mõisted” on ette nähtud:

„Käesolevas direktiivis kasutatakse järgmisi mõisteid:

[…]

2) „ebaseaduslik riigisviibimine” – kolmanda riigi kodaniku viibimine liikmesriigi territooriumil, kui ta ei vasta või enam ei vasta […] asjaomasesse liikmesriiki sisenemise, selles viibimise või elamise tingimustele;

[…]

4) „tagasisaatmisotsus” – haldus- või kohtuotsus või -akt, millega sätestatakse, et kolmanda riigi kodaniku riigisviibimine on ebaseaduslik ja kehtestatakse või sätestatakse tagasipöördumiskohustus;

5) „väljasaatmine” – tagasipöördumiskohustuse täitmine, eelkõige füüsiline transport liikmesriigist välja;

[…]

7) „põgenemise oht” – õigusaktides kehtestatud objektiivsetel kriteeriumidel rajanevate selliste põhjuste olemasolu üksikjuhul, mis annavad alust arvata, et kolmanda riigi kodanik, kelle suhtes kohaldatakse tagasisaatmismenetlust, võib põgeneda;

[…]”.

7 Nimetatud direktiivi artikkel 6 „Tagasisaatmisotsus” näeb ette:

„1. Ilma et see piiraks lõigetes 2–5 sätestatud erandite kohaldamist, väljastavad liikmesriigid tagasisaatmisotsuse iga kolmanda riigi kodaniku kohta, kes viibib nende territooriumil ebaseaduslikult.

[…]

4. Liikmesriigid võivad igal ajal otsustada väljastada nende territooriumil ebaseaduslikult viibivale kolmanda riigi kodanikule kaastundlikel, humanitaar- või muudel põhjustel sõltumatu elamisloa või muu loa riigis viibida. Sellisel juhul tagasisaatmisotsust ei väljastata. Kui tagasisaatmisotsus on juba väljastatud, siis see tühistatakse või peatatakse elamisloa või mõne muu riigisviibimist lubava loa kehtivusajaks.

[…]

6. Käesolev direktiiv ei takista liikmesriikidel võtta vastu otsust seadusliku riigisviibimise lõpetamise kohta koos tagasisaatmis- ja/või väljasaatmisotsusega ja/või sisenemiskeeluga oma siseriiklikus õiguses ette nähtud haldus- või kohtuotsuse või haldus- või kohtuaktiga, ilma et see piiraks III peatükis ning ühenduse ja siseriikliku õiguse muude asjakohaste sätete kohaselt sätestatud menetluslikke tagatisi.”

8 Sama direktiivi artiklis 7 „Vabatahtlik lahkumine” on sätestatud:

„1. Tagasisaatmisotsusega nähakse ette sobiv, seitsme kuni kolmekümne päeva pikkune tähtaeg vabatahtlikuks lahkumiseks, ilma et see piiraks lõigetes 2 ja 4 osutatud erandite tegemist. […]

[…]

4. Liikmesriigid võivad jätta vabatahtliku lahkumise tähtaja määramata või määrata alla seitsmepäevase tähtaja, kui esineb põgenemise oht või kui elamisloa taotlus on jäetud rahuldamata, kuna see osutus selgelt põhjendamatuks või pettusel põhinevaks, või kui asjaomane isik kujutab endast ohtu avalikule korrale, avalikule julgeolekule või riigi julgeolekule.”

9 Direktiivi 2008/115 artikli 12 „Vorm” lõike 1 esimeses lõigus on sätestatud:

„Tagasisaatmisotsused ja – kui need on väljastatud – sisenemiskeelud ning väljasaatmisotsused väljastatakse kirjalikult ning nendes põhjendatakse otsuse aluseks olevaid faktilisi ja õiguslikke asjaolusid ja esitatakse teave kättesaadavate õiguskaitsevahendite kohta.”

10 Nimetatud direktiivi artikli 13 „Õiguskaitsevahendid” lõiked 1 ja 3 sätestavad:

„1. Kolmanda riigi kodanikule võimaldatakse tõhusad õiguskaitsevahendid artikli 12 lõikes 1 osutatud tagasisaatmisega seotud otsuste vaidlustamiseks või nende läbivaatamise taotlemiseks pädevas kohtu- või haldusasutuses või pädevas organis, mis koosneb liikmetest, kes on erapooletud ja kelle sõltumatus on tagatud.

[…]

3. Kolmanda riigi kodanikul on võimalus saada õigusalast nõu, määrata oma seaduslik esindaja ja saada vajadusel keelelist abi.”

Prantsuse õigus

11 Välismaalaste riiki sisenemist ja riigis viibimist ning varjupaigaõigust käsitleva seadustiku (code de l’entrée et du séjour des étrangers et du droit d’asile), muudetud 16. juuni 2011. aasta seadusega nr 2011-672 sisserände, integratsiooni ja kodakondsuse kohta (loi relative à l’immigration, à l’intégration et à la nationalité; *JORF*, 17.6.2011, lk 10290; edaspidi „Ceseda”), artikkel L. 511-1 sätestab:

„I. Haldusasutus võib kohustada Prantsusmaa territooriumilt lahkuma välismaalast, kes ei ole Euroopa Liidu liikmesriigi […] kodanik ning kes ei ole sellise kodaniku pereliige artikli L. 121-1 punktide 4 ja 5 tähenduses, järgmistel juhtudel:

[…]

3) kui välismaalasele elamisloa väljastamisest või uuendamisest on keeldutud või kui talle antud elamisluba on temalt ära võetud;

[…]

5) kui elamisloa taotluse vastuvõtmise tõend või ajutine elamisluba, mis oli välismaalasele väljastatud, on temalt ära võetud või kui nende dokumentide uuendamisest on keeldutud.

Otsus, milles on ette nähtud kohustus lahkuda Prantsuse territooriumilt, peab olema põhistatud.

Selle otsuse põhjendused ei pea olema elamisõigust puudutava otsuse põhjendusest eraldiseisvad käesoleva sätte I lõike punktides 3 ja 5 ette nähtud juhtudel, piiramata vajadusel nende põhjenduste äramärkimist, mille tõttu kohaldatakse II ja III lõiget.

Kohustades välismaalast Prantsuse territooriumilt lahkuma, määratakse kindlaks sihtriik, kuhu ta välja saadetakse, kui see kohustus sundtäidetakse.

II. Selleks et täita talle pandud kohustus lahkuda Prantsuse territooriumilt, on välismaalasel aega 30 päeva alates otsuse teatavakstegemisest ning ta võib taotleda abi oma päritoluriiki naasmiseks. Haldusasutus võib välismaalase isiklikku olukorda arvestades erandkorras anda vabatahtlikuks lahkumiseks üle 30-päevase tähtaja.

Haldusasutus võib siiski põhistatud otsusega otsustada, et välismaalane on kohustatud Prantsuse territooriumilt viivitamata lahkuma:

[…]

3) kui esineb oht, et välismaalane jätab selle kohustuse täitmata. Välja arvatud eriliste asjaolude esinemise korral loetakse see oht tuvastatuks järgmistel juhtudel:

[…]

d) kui välismaalane on hoidunud varasemat väljasaatmismeedet täitmast;

e) kui välismaalane on võltsinud elamisluba või isikut tõendavat või reisidokumenti või lasknud sellise dokumendi koostada kellegi teise nimele;

[…]

Haldusasutus võib kohaldada käesoleva II lõike teist lõiku ka juhul, kui vastav põhjus ilmneb esimese lõigu alusel antud tähtaja jooksul.

[…]”.

12 Ceseda artiklis 512-1 on sätestatud:

„I. Välismaalane, kes on saanud korralduse lahkuda Prantsusmaa territooriumilt ja kellele on antud artikli L. 511-1 II lõike esimeses lõigus nimetatud tähtaeg vabatahtlikuks lahkumiseks, võib 30 päeva jooksul pärast otsuse teatavakstegemist nõuda, et halduskohus tühistaks selle otsuse ning otsuse tema riigis viibimise kohta, otsuse tema sihtkohariigi nimetamise kohta ja otsuse Prantsusmaa territooriumile tagasipöördumise keelu kohta, mis vajadusel selle otsusega kaasneb. Välismaalane, kelle suhtes kohaldatakse sama artikli L. 511-1 III lõike kolmandas lõigus ette nähtud tagasipöördumiskeeldu, võib otsuse teatavakstegemisele järgneva 30 päeva jooksul nõuda selle otsuse tühistamist.

Välismaalane võib taotleda tasuta õigusabi hiljemalt tühistamisnõude esitamisel. Halduskohus langetab otsuse kolme kuu jooksul alates tema poole pöördumisest.

Igal juhul, kui välismaalane paigutatakse kinnipidamisasutusse vastavalt artikli L. 551-1 […], langetatakse tema suhtes otsus vastavalt käesoleva artikli III lõikes ette nähtud menetlusele ja tähtaegadele.

II. Välismaalane, kes on saanud korralduse viivitamatult riigist lahkuda, võib 48 tunni jooksul pärast otsuse halduskorras teatavakstegemist nõuda, et halduskohtu president tühistaks selle otsuse ning otsuse tema riigisviibimise kohta, otsuse vabatahtlikuks lahkumiseks mõeldud tähtajast keeldumise kohta, otsuse sihtkohariigi nimetamise kohta ja otsuse Prantsusmaa territooriumile tagasipöördumise keelu kohta, mis vajadusel selle otsusega kaasneb.

Selle nõude osas langetatakse otsus vastavalt lõikes I ette nähtud menetlusele ja tähtaegadele.

Igal juhul, kui välismaalane paigutatakse kinnipidamisasutusse vastavalt artikli L.551-1 […], langetatakse tema suhtes otsus vastavalt käesoleva artikli III lõikes ette nähtud menetlusele ja tähtaegadele.

III. Juhul, kui tehakse kinnipidamisasutusse paigutamise otsus […], võib välismaalane 48 tunni jooksul pärast selle teatavakstegemist nõuda, et halduskohtu president selle otsuse tühistaks. Kui välismaalane on saanud korralduse Prantsusmaa territooriumilt lahkuda, võib samas kaebuses nõuda, et tühistataks Prantsusmaa territooriumilt lahkumise korraldus, vabatahtlikuks lahkumiseks mõeldud tähtajast keeldumise otsus, sihtkohariigi määramise otsus ja Prantsusmaale tagasipöördumist keelav otsus, mis vajadusel selle otsusega kaasneb, kui need otsused tehti teatavaks koos kinnipidamisasutusse või koduaresti paigutamise otsusega. […]

[…]”

13 Ceseda artikkel L. 512-3 näeb ette:

„Artikleid L. 551-1 ja L. 561-2 kohaldatakse välismaalastele, kes on saanud korralduse lahkuda Prantsusmaa territooriumilt pärast vabatahtlikuks lahkumiseks antud tähtaega või kui seda ei ole antud, siis pärast Prantsusmaa territooriumilt lahkumise kohustusest teada saamist.

Kohustust lahkuda Prantsuse territooriumilt ei saa sundtäita enne vabatahtlikuks lahkumiseks antud tähtaja möödumist või kui sellist tähtaega ei ole antud, siis enne 48 tunni möödumist alates selle kohustuse halduskorras teatavakstegemisest või enne kui halduskohus on teinud lahendi, juhul kui on kohtusse pöördutud. Prantsusmaa territooriumilt lahkumise kohustusest teatatakse välismaalasele kirjalikult.”

14 Ceseda artiklis L. 742-7 on sätestatud:

„Välismaalane, kellele ei antud pagulasestaatust või kellele keelduti lõplikult andmast täiendavat kaitset ja kellel ei saa lubada jääda riigi territooriumile muul alusel, peab Prantsusmaa territooriumilt lahkuma, vastasel juhul võetakse tema suhtes V raamatu I jaotises ette nähtud väljasaatmismeede ja kohaldatakse vajadusel VI raamatus II jaotise I peatükis ette nähtud karistusi.”

15 12. aprilli 2000. aasta seaduse nr 2000-321 kodanike õiguste kohta suhetes riigiasutustega (loi nr 2000-321 relative aux droits des citoyens dans leurs relations avec l’administration; *JORF*, 13.4.2000, lk 5646) artikkel 24 näeb ette:

„Välja arvatud juhul, kui lahendatakse taotlust, tehakse üksikotsused, mis peavad olema põhistatud kooskõlas 11. juuli 1979. aasta seaduse nr 79-587, mis puudutab haldusaktide põhjendamist ning haldusasutuste ja avalikkuse vaheliste suhete parandamist (loi nr 79-587 relative à la motivation des actes administratifs et à l’amélioration des relations entre l’administration et le public), artiklitega 1 ja 2, üksnes siis, kui huvitatud isikul on olnud võimalik esitada kirjalikud seisukohad ning vajaduse korral tema taotlusel suulised seisukohad. Nimetatud isikut võib tema valikul nõustada nõunik või volitatud esindaja. Haldusasutus ei pea rahuldama niisuguseid taotlusi ärakuulamiseks, mis on kuritarvitavad eelkõige nende arvu, korduvuse või süstemaatilisuse poolest.

Käesoleva peatüki sätteid ei kohaldata:

[…]

3) otsuste puhul, mille jaoks on seaduses ette nähtud eriline võistlev menetlus.”

16 Eelotsusetaotluse kohaselt leidis Conseil d’État 19. oktoobri 2007. aasta arvamuses, et vastavalt 12. aprilli 2000. aasta seaduse nr 2000-321, mis puudutab kodanike õigusi suhetes haldusasutustega artikli 24 lõikele 3 ei kohaldata selle seaduse artiklit 24 kohustusele Prantsusmaalt lahkuda, kuivõrd seadusandja kavatsus oli Cesedas konkreetseid menetluslikke tagatisi ette nähes määrata kindlaks kõik haldus- ja kohtumenetluse normid, mis kehtivad selliste otsuste tegemise ja täitmise suhtes.

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

17 Rwanda kodanik S. Mukarubega, snd. 12. märtsil 1986, sisenes Prantsusmaale 10. septembril 2009 passiga, milles oli viisa.

18 Ta taotles politseiprefektilt luba jääda varjupaiga andmise korras Prantsusmaale. Varjupaigataotluse läbivaatamise ajal oli S. Mukarubegal ajutine elamisluba, mida regulaarselt uuendati.

19 Office français de protection des réfugiés et apatrides’i (Prantsusmaa pagulaste ja kodakondsuseta isikute kaitse ameti „OFPRA”) direktor jättis 21. märtsil 2011 pärast huvitatud isiku ärakuulamist tehtud otsusega tema varjupaigataotluse rahuldamata.

20 S. Mukarubega esitas selle otsuse peale kaebuse Cour nationale du droit d’asile’ile (Prantsusmaa varjupaigaõiguse kohtule „CNDA”). S. Mukarubega, keda abistas advokaat, kuulati selles kohtus toimunud istungil ära tõlgi abil.

21 CNDA jättis kõnealuse kaebuse rahuldamata 30. augusti 2012. aasta otsusega, mis toimetati S. Mukarubegale kätte 10. septembril 2012.

22 Võttes arvesse OFPRA ja CNDA tehtud otsuseid, keeldus politseiprefekt 26. oktoobri 2012. aasta määrusega andmast S. Mukarubegale pagulasena elamisluba ja võttis vastu otsuse, milles kohustas viimast lahkuma Prantsuse territooriumilt, andis talle vabatahtlikuks lahkumiseks tähtaja pikkusega 30 päeva ning määras Rwanda sihtriigiks, kuhu S. Mukarubega välja saadetakse.

23 S. Mukarubega jäi siiski ebaseaduslikult Prantsusmaa territooriumile.

24 2013. aasta märtsi alguses püüdis ta vale nime all minna Kanadasse, kasutades selleks pettuse teel omandatud Belgia passi. Siis pidas politsei ta kinni ja võttis ta 4. märtsil 2013 vahi alla „haldusdokumendi pettusliku kasutamise” eest, mis on karistusseadustiku (code pénal) artiklite 441-2 ja 441-3 alusel karistatav kuritegu.

25 Vahi all viibimise ajal, mis kestis 4. märtsil kella 12.15–18.45, kuulati S. Mukarubega üle seoses tema isikliku ja perekondliku olukorraga, tema teekonnaga, tema õigusega viibida Prantsusmaal ja tema võimaliku tagasipöördumisega Rwandasse.

26 Préfet de la Seine-Saint-Denis tuvastas 5. märtsil 2013 tehtud määruses, et S. Mukarubega viibib Prantsusmaal ebaseaduslikult ning tegi tema suhtes otsuse, milles kohustas teda Prantsusmaalt lahkuma, andmata talle põgenemisohu tõttu tähtaega vabatahtlikuks lahkumiseks. Samal päeval teatati S. Mukarubegale võimalusest esitada selle otsuse täitmist peatava toimega kaebus.

27 Préfet de la Seine-Saint-Denis tuvastas 5. märtsil 2013 tehtud teises määruses, et S. Mukarubega ei saanud Prantsusmaalt viivitamatult lahkuda, sest puudus kättesaadav transpordivõimalus; et ta ei tõendanud piisavalt asjaolu, et tal puudub kehtiv isikut tõendav või reisidokument ning püsielukoht; et eksisteeris oht, et S. Mukarubega hoidub tema suhtes võetud väljasaatmismeetmest; et teda ei saa hoida koduarestis, ja tegi korralduse paigutada S. Mukarubega viieks päevaks – ajaks, mis on tema lahkumiseks hädavajalik – vanglate administratsiooni alla mittekuuluvasse kinnipidamisasutusse.

28 S. Mukarubega paigutati seejärel kinnipidamisasutusse.

29 S. Mukarubega esitas 6. märtsil 2013 kaebused, milles palus tühistada 26. oktoobri 2012. aasta määrus ja kaks 5. märtsi 2013. aasta määrust, ning väljastada talle ajutine elamisluba ja vaadata tema olukord uuesti läbi.

30 Oma nõuete toetuseks väidab S. Mukarubega esiteks, et 5. märtsi 2013. aasta määrusel kinnipidamisasutusse paigutamise kohta puudus õiguslik alus, kuna nimetatud määrus toimetati talle kätte enne selle õiguslikuks aluseks olevat määrust, mis tehti samal päeval ja millega teda kohustati Prantsusmaa territooriumilt lahkuma.

31 S. Mukarubega väidab teiseks, et Prantsusmaalt lahkumise korraldust sisaldavaid 26. oktoobri 2012. aasta ja 5. märtsi 2013. aasta määruseid vastu võttes eirati hea halduse põhimõtet, mis on sätestatud harta artikli 41 lõike 2 punktis a, kuna enne nende määruste vastuvõtmist ei antud talle võimalust esitada oma seisukohti. Nende otsuse peale esitatud tühistamishagi peatavat toimet ei saa käsitada nii, et see võtab pädevatelt asutustelt kohustuse rakendada hea halduse põhimõtet.

32 Oma 8. märtsi 2013 lahendiga tühistas tribunal administratif de Melun õigusliku aluse puudumise tõttu 5. märtsi 2013. aasta määruse, mille alusel S. Mukarubega paigutati kinnipidamisasutusse.

33 Mis puudutab 26. oktoobri 2012 ja 5. märtsi 2013. aasta määruseid, milles nähti ette Prantsusmaalt lahkumise kohustus, siis sõnastas tribunal administratif de Melun oma seisukoha järgmiselt.

34 Nimetatud kohus leiab, et need kaks määrust kujutavad endast „tagasisaatmisotsust" direktiivi 2008/115 artikli 3 tähenduses. Tulenevalt Ceseda artiklist L. 511-1, nagu ka selle direktiivi artikli 6 lõike 6 kohaselt, võib elamisloa taotluse esitanud välismaalasele samal ajal talle elamisloa andmisest keeldumisega panna kohustuse lahkuda riigi territooriumilt. Nimetatud kohus leiab, et neil asjaoludel oli huvitatud isikul menetluse raames võimalus esitada haldusasutusele kõik asjaolud oma isikliku olukorra kohta. Kohus leiab siiski, et elamisloa andmisest keeldumise otsuse võib teha ilma, et asjaomasele isikule sellest teatataks, ja hulk aega pärast seda, kui elamisloa taotlus esitati, ning välismaalase isiklik olukord võib olla selle taotluse esitamisest peale seega muutunud.

35 Sama kohus lisab, et nimetatud direktiivi artikli 7, lõike 4 kohaselt võivad liikmesriigid jätta vabatahtliku lahkumise tähtaja määramata, kui esineb põgenemise oht, ning et Ceseda artikkel L. 512-3 sätestab, et „kohustust lahkuda Prantsuse territooriumilt ei saa sundtäita enne vabatahtlikuks lahkumiseks antud tähtaja möödumist või kui sellist tähtaega ei ole antud, siis enne 48 tunni möödumist alates selle kohustuse halduskorras teatavakstegemisest või enne kui halduskohus on teinud lahendi, juhul kui on kohtusse pöördutud".

36 Nendest sätetest ilmneb, et riigis ebaseaduslikult viibiv välismaalane, kellele on pandud kohustus riigist lahkuda, võib pöörduda halduskohtusse kaebusega võimu kuritarvitamise kohta ning selle kaebuse esitamine peatab väljasaatmismeetme täidetavuse.

37 Neil asjaoludel otsustas tribunal administratif de Melun menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kas kaitseõiguste järgimise aluspõhimõtte lahutamatuks osaks olevat õigust olla kõigis menetluses ära kuulatud, mis on sätestatud ka [harta] artiklis 41, tuleb tõlgendada nii, et see paneb haldusasutusele juhul, kui ta kavatseb teha tagasisaatmisotsuse riigis ebaseaduslikult viibiva välismaalase suhtes, kohustuse anda huvitatud isikule võimalus esitada oma seisukohad, olenemata sellest, kas tagasisaatmisotsus tehakse elamisloa andmisest keeldumise tagajärjel või mitte, ning eelkõige olukorras, kus esineb põgenemise oht?

2. Kas halduskohtumenetluse peatav toime võimaldab kõrvale kalduda kohustusest tagada riigis ebaseaduslikult viibivale välismaalasele antav võimalus esitada eelnevalt oma seisukohad tema suhtes kavandatava ebasoodsa väljasaatmismeetme kohta?"

Eelotsuse küsimuste analüüs

Esimene küsimus

38 Oma esimese küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas õigust olla kõigis menetlustes ära kuulatud – nagu seda kohaldatakse direktiivi 2008/115 ja eeskätt selle artikli 6 raames – tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus, kui olukorras, kus siseriiklik ametiasutus kavatseb teha kolmanda riigi kodaniku suhtes tagasisaatmisotsuse, olles tuvastanud varasemas menetluses, mille raames see isik kuulati ära, et viimane viibib riigi territooriumil ebaseaduslikult – ja olenemata sellest, kas tagasisaatmisotsus tehakse elamisloa andmisest keeldumise tagajärjel või mitte –, ei kuula see asutus kolmanda riigi kodanikku ära konkreetselt tagasisaatmisotsuse asjus.

39 Kõigepealt tuleb meelde tuletada, et põhjenduse 2 kohaselt on direktiivi 2008/115 eesmärk rakendada tõhusat väljasaatmis- ja repatrieerimispoliitikat, mis põhineks ühistel nõuetel, et asjaomaseid isikuid saaks tagasi saata inimlikult ja austades täielikult nende põhiõigusi ja väärikust. Nii direktiivi 2008/115 pealkirjast kui ka artiklist 1 tuleneb, et selleks sätestatakse direktiivis „ühised nõuded ja kord", mida tuleb kohaldada liikmesriikides ebaseaduslikult viibivate kolmandate riikide kodanike tagasisaatmisel (vt kohtuotsused El Dridi, C-61/11 PPU, EU:C:2011:268, punktid 31 ja 32, Arslan, C-534/11, EU:C:2013:343, punkt 42, ning Pham, C-474/13, EU:C:2014:2096, punkt 20).

40 Direktiivi 2008/115 III peatükk „Menetluslikud tagatised" kehtestab vorminõuded, millele peavad vastama tagasisaatmisotsused ja – kui need on väljastatud – sisenemiskeelud ning väljasaatmisotsused, mis väljastatakse nimelt kirjalikult ja mis peavad olema põhjendatud, ning kohustab liikmesriike kehtestama nende otsuste vastu tõhusad õiguskaitsevahendid (vt väljasaatmisotsuste kohta kohtuotsus G. ja R., C-383/13 PPU, EU:C:2013:533, punkt 29).

41 Siiski tuleb märkida, et kuigi direktiivi 2008/115 koostajad on tahtnud detailselt sätestada tagasisaatmisotsuste, sisenemiskeeldude ja väljasaatmisotsuste osas asjaomaste kolmandate riikide kodanikele antud tagatised, ei ole nad siiski täpsustanud, kas ja millistel tingimustel tuleb tagada nende kodanike õigus olla ära kuulatud, ega seda, milliseid tagajärgi selle õiguse rikkumisest võib tuletada (vt selle kohta kohtuotsus G. ja R., EU:C:2013:533, punkt 31).

42 Euroopa Kohtu väljakujunenud praktika kohaselt on kaitseõiguste tagamine liidu õiguse üks aluspõhimõte ja õigus olla ära kuulatud kõigis menetlustes on selle aluspõhimõtte lahutamatu osa (kohtuotsused Sopropé, C-349/07, EU:C:2008:746, punktid 33 ja 36; M., C-277/11, EU:C:2012:744, punktid 81 ja 82, ning Kamino International Logistics, C-129/13, EU:C:2014:2041, punkt 28).

43 Õigus olla ära kuulatud kõigis menetlustes on käesoleval ajal kinnistatud mitte üksnes harta artiklites 47 ja 48, mis näevad ette kaitseõiguste tagamise ja õiguse õiglasele menetlusele mis tahes kohtumenetluses, vaid ka harta artiklis 41, mis näeb ette õiguse heale haldusele. Nimetatud artikli 41 lõige 2 näeb ette, et õigus heale haldusele kätkeb muu hulgas igaühe õigust, et teda kuulatakse ära enne seda, kui tema suhtes kohaldatakse üksikmeedet, mis võib teda kahjustada (kohtuotsused M., EU:C:2012:744, punktid 82 ja 83, ning Kamino International Logistics, EU:C:2014:2041, punkt 29).

44 Nagu Euroopa Kohus on kohtuotsuse YS jt (C-141/12 ja C-372/12, EU:C:2014:2081) punktis 67 juba rõhutanud, tuleneb harta artikli 41 sõnastusest selgelt, et see ei ole suunatud mitte liikmesriikidele, vaid üksnes liidu institutsioonidele, organitele ja asutustele (vt selle kohta kohtuotsus Cicala, C-482/10, EU:C:2011:868, punkt 28). Sellest tulenevalt ei saa elamisloa taotleja tuletada harta artikli 41 lõike 2 punktist a õigust olla ära kuulatud kõigis tema taotlusega seotud menetlustes.

45 Niisugune õigus on seevastu liidu õiguse üldpõhimõtte – kaitseõiguste tagamise – lahutamatu osa.

46 Õigus olla ära kuulatud tagab igale isikule võimaluse teha haldusmenetluses, enne tema huve kahjustada võiva otsuse tegemist, tegelikult ja tõhusalt teatavaks oma seisukoht (vt eelkõige kohtuotsus M., EU:C:2012:744, punkt 87 ja seal viidatud kohtupraktika).

47 Euroopa Kohtu praktika järgi on reegel, mille kohaselt ebasoodsa otsuse adressaadile tuleb enne selle otsuse tegemist anda võimalus oma märkuste esitamiseks, kantud eesmärgist, et pädev asutus saaks nõuetekohaselt arvesse võtta kõik asjassepuutuvad asjaolud. Et tagada asjaomase isiku tõhus kaitse, on nimetatud reegli eesmärk eelkõige see, et nimetatud isik saaks parandada mõne vea või teha teatavaks niisuguseid tema isikliku olukorraga seonduvaid asjaolusid, mis mõjutavad seda, kas otsus tehakse või mitte või kas otsuse sisu on nii- või teistsugune (vt selle kohta kohtuotsus Sopropé, EU:C:2008:746, punkt 49).

48 Nimetatud õigus eeldab ka, et haldusasutus võtab nõuetekohaselt arvesse huvitatud isiku esitatud märkusi, kui ta hindab hoolikalt ja erapooletult kõiki käsitletaval juhul asjakohaseid tõendeid ja põhjendab oma otsust üksikasjalikult (vt kohtuotsused Technische Universität München, C-269/90, EU:C:1991:438, punkt 14, ning Sopropé, EU:C:2008:746, punkt 50), kuna kaitseõiguste tagamise põhimõttest tuleneb kohustus põhjendada otsust piisavalt asjaomase juhtumi asjaoludest lähtudes ja konkreetsel viisil, et huvitatud isikul oleks võimalik mõista keeldumise põhjusi, mille tõttu tema taotlus jäeti rahuldamata (kohtuotsus M., EU:C:2012:744, punkt 88).

49 Vastavalt Euroopa Kohtu praktikale tuleb õigust olla ära kuulatud järgida ka siis, kui kohaldatavad õigusaktid niisugust formaalsust sõnaselgelt ette ei näe (vt kohtuotsused Sopropé, EU:C:2008:746, punkt 38; M., EU:C:2012:744, punkt 86, ning G. ja R., EU:C:2013:533, punkt 32).

50 Kui liikmesriikide ametiasutused võtavad liidu õiguse kohaldamisalasse jäävaid meetmeid, lasub neil põhimõtteliselt kohustus austada niisuguste otsuste adressaatide kaitseõigusi, mis nende adressaatide huve oluliselt mõjutavad (kohtuotsus G. ja R., EU:C:2013:533, punkt 35).

51 Kui liidu õiguses ei ole kehtestatud riigis ebaseaduslikult viibivate kolmandate riikide kodanike kaitseõiguste tagamise tingimusi ega nende õiguste eiramise tagajärgi – nii nagu põhikohtuasjas –, siis jäävad need tingimused ja tagajärjed siseriikliku õiguse kohaldamisalasse niivõrd, kuivõrd nad ühelt poolt on samad, mis on eraisikutel sarnastes siseriiklikes õiguslikes olukordades (vastavuse põhimõte), ja kuivõrd nad ei muuda liidu õigusega antud õiguste kasutamist praktiliselt võimatuks või ülemäära raskeks (tulemuslikkuse põhimõte) (vt selle kohta eelkõige kohtuotsused Sopropé, EU:C:2008:746, punkt 38; Iaia jt, C-452/09, EU:C:2011:323, punkt 16, ning G. ja R., EU:C:2013:533, punkt 35).

52 Võrdväärsuse ja tõhususe nõuded väljendavad liikmesriikide üldist kohustust tagada isikutele liidu õigusest tulenevate õiguste kohtulik kaitse, eeskätt mis puudutab menetlusnormide sätestamist (vt selle kohta kohtuotsus Alassini jt, C-317/08 kuni C-320/08, EU:C:2010:146, punkt 49).

53 Euroopa Kohtu praktikas on lisaks veel sedastatud, et põhiõigused, näiteks kaitseõiguse tagamine, ei ole absoluutsed eelisõigused, vaid neile võib seada piiranguid, tingimusel et need piirangud vastavad tõepoolest kõnealuse meetmega taotletud üldise huvi eesmärkidele ega kujuta selle eesmärgi valguses ülisuurt ja talumatut sekkumist, mis kahjustaks sedasi tagatud õiguse olemust (kohtuotsused Alassini jt, C-317/08 kuni C-320/08, EU:C:2010:146, punkt 63, G. ja R., EU:C:2013:533, punkt 33, ning Texdata Software, C-418/11, EU:C:2013:588, punkt 84).

54 Pealegi tuleb kaitseõiguste rikkumise olemasolu analüüsida iga juhtumi konkreetsete asjaolude (vt selle kohta kohtuotsus Solvay *vs.* komisjon, C-110/10 P, EU:C:2011:687, punkt 63), eelkõige asjassepuutuva õigusakti laadi, selle vastuvõtmise konteksti ja asjaomast valdkonda reguleerivate õigusnormide põhjal (vt kohtuotsused komisjon jt *vs.* Kadi, C-584/10 P, C-593/10 P ja C-595/10 P, EU:C:2013:518, punkt 102 ja viidatud kohtupraktika, ning G. ja R., EU:C:2013:533, punkt 34).

55 Liikmesriigid peavad niisiis kaitseõiguste tagamist ja direktiivi 2008/115 süsteemi puudutava Euroopa Kohtu kohtupraktika terviku kontekstis esiteks kindlaks määrama tingimused, millel tuleb tagada ebaseaduslikult riigis viibivate kolmandate riikide kodanike õigus olla ära kuulatud, ning tegema teiselt poolt järeldused selle õiguse rikkumisest (vt selle kohta kohtuotsus G. ja R., EU:C:2013:533, punkt 37).

56 Põhikohtuasjas ei ole direktiivis 2008/115 ega siseriiklikes õigusnormides kehtestatud konkreetset menetlust, mis tagab riigis ebaseaduslikult viibivatele kolmandate riikide kodanikele õiguse olla enne tagasisaatmisotsuse tegemist ära kuulatud.

57 Igal juhul tuleb põhikohtuasjas kõne all olevaid tagasisaatmisotsuseid puudutava direktiivi 2008/115 süsteemi osas märkida, et kui ebaseaduslik riigisviibimine on juba tuvastatud, on liikmesriigi pädevad asutused kohustatud tegema tagasisaatmisotsuse nimetatud direktiivi artikli 6 lõike 1 alusel, ilma et see piiraks artikli 6 lõigetes 2–5 ette nähtud erandite kohaldamist (vt selle kohta kohtuotsused El Dridi, EU:C:2011:268, punkt 35, ja Achughbabian, C-329/11, EU:C:2011:807, punkt 31).

58 Lisaks lubab direktiivi 2008/115 artikli 6 lõige 6 liikmesriikidel võtta vastu otsus seadusliku riigisviibimise lõpetamise kohta koos tagasisaatmisotsusega. Pealegi, selle direktiivi artikli 3 punktis 4 nimetatud mõiste „tagasisaatmisotsus” seob ebaseadusliku riigisviibimise kinnituse kohustusega riigist lahkuda.

59 Seega, ja ilma et see piiraks artikli 6 lõigetes 2-5 ette nähtud erandite kohaldamist, tuleneb tagasisaatmisotsuse tegemine paratamatult sellest, kui tuvastatakse asjaomase isiku ebaseaduslik riigisviibimine.

60 Seega, kuna tagasisaatmisotsus on direktiivi 2008/115 alusel tihedalt seotud ebaseadusliku riigisviibimise tuvastamisega, ei saa õigust olla ära kuulatud tõlgendada nii, et kui pädev ametiasutus kavatseb samal ajal võtta vastu ebaseaduslikku riigisviibimist tuvastava otsuse ja tagasisaatmisotsuse, siis peab see asutus kindlasti kuulama huvitatud isiku üle viisil, mis võimaldab tal teha teatavaks oma seisukoht konkreetselt viimati nimetatud küsimuses, tingimusel et tal on olnud võimalik tegelikult ja tõhusalt esitada seisukoht oma ebaseadusliku riigisviibimise ja põhjenduste osas, mis võivad siseriiklikust õigusest tulenevalt olla aluseks sellele, et nimetatud ametiasutus loobub tagasisaatmisotsuse tegemisest.

61 Siiski, mis puudutab kohaldatavat haldusmenetlust, siis direktiivi 2008/115 põhjenduses 6 on märgitud, et liikmesriigid peaksid tagama, et kolmandate riikide kodanike ebaseadusliku riigisviibimise lõpetamine toimub õiglase ja läbipaistva korra kohaselt (kohtuotsus Mahdi, C-146/14 PPU, EU:C:2014:1320, punkt 40).

62 Järelikult tuleneb selle direktiivi artikli 6 lõikes 1 sätestatud kohustusest teha riigis ebaseaduslikult viibivate kolmandate riikide kodanike suhtes tagasisaatmisotsus õiglase ja läbipaistva korra kohaselt, et liikmesriigid peavad neil oleva menetlusautonoomia raames esiteks sätestama oma siseriiklikus õiguses

sõnaselgelt kohustuse ebaseadusliku riigisviibimise korral riigist lahkuda, ja teiseks tagama, et huvitatud isik oleks tema elamisloataotluse menetluses või vajadusel tema ebaseadusliku riigisviibimise osas nõuetekohaselt ära kuulatud.

63 Esiteks, mis puudutab nõuet näha siseriiklikus õiguses ette kohustus ebaseadusliku riigisviibimise korral riigist lahkuda, siis tuleb märkida, et Ceseda artikli L. 511-1 I lõike punkt 3 näeb sõnaselgelt ette, et Prantsusmaa pädev ametiasutus võib kohustada Prantsuse territooriumilt lahkuma välismaalast, kes ei ole Euroopa Liidu liikmesriigi, Euroopa Majanduspiirkonna lepingu mõne teise osalisriigi või Šveitsi Konföderatsiooni kodanik ning kes ei ole sellise kodaniku pereliige, kui välismaalasele elamisloa väljastamisest või pikendamisest on keeldutud või kui talle antud elamisluba on temalt ära võetud.

64 Lisaks ilmneb Euroopa Kohtule esitatud toimikust, et Ceseda artikkel L. 742-7 täpsustab, et välismaalane, kellele ei antud pagulasstaatust või kellele keelduti lõplikult andmast täiendavat kaitset ja kellel ei saa lubada jääda riigi territooriumile muul alusel, peab Prantsusmaa territooriumilt lahkuma, vastasel juhul võetakse tema suhtes väljasaatmismeede.

65 Seega näeb siseriiklik õigus sõnaselgelt ette kohustuse ebaseadusliku riigisviibimise korral riigist lahkuda.

66 Teiseks, mis puudutab õigust olla põhikohtuasjas käsitlusel olevate tagasisaatmisotsuste vastuvõtmise kontekstis ära kuulatud elamisloataotluse ja vajadusel ebaseadusliku riigisviibimise asjus, siis tuleb märkida, et põhikohtuasjas käsitletava esimese tagasisaatmisotsusega, nimelt 26. oktoobri 2012. aasta määrusega, mis võeti vastu vähemalt kaks kuud pärast seda, kui S. Mukarubegale oli kätte toimetatud CNDA otsus, millega kinnitati OFPRA otsust keelduda talle pagulasestaatuse andmisest, keeldusid Prantsuse ametiasutused tunnustamast S. Mukarubega õigust varjupaiga andmise korras riigis viibida ja tegid talle samal ajal korralduse riigist lahkuda.

67 Käesoleval juhul tuleb märkida, et esimene tagasisaatmisotsus tehti pärast S. Mukarubega varjupaiga korral riigis viibimise õiguse läbivaatamise menetlust, mis võimaldas tal esitada ammendavalt kõik varjupaiga taotlemise põhjused, ning pärast seda, kui ta oli ammendanud kõik siseriiklikus õiguses selle taotluse rahuldamata jätmise korral ette nähtud õiguskaitsevahendid.

68 S. Mukarubega ei ole muide vaidlustanud, et esiteks OFPRA ja teiseks CNDA kuulasid ta varjupaigataotluse osas tegelikult ja tõhusalt ära ning seda tingimustel, mis võimaldasid tal oma taotlust täies ulatuses põhjendada. S. Mukarubega heidab siiski eelkõige pädevatele siseriiklikele asutustele ette, et tema varjupaigataotluse esitamise kuupäevast kuni esimese tagasisaatmisotsuse tegemise kuupäevani, st 33 kuu vältel ei kuulatud teda ära tema isikliku olukorra muutumise küsimuses.

69 Tuleb märkida, et see argument ei ole asjakohane, sest CNDA kuulas S. Mukarubega tema varjupaigataotluse osas teist korda ära 17. juulil 2012, s.o kuus nädalat enne oma otsust keelduda talle varjupaika andmast ja rohkem kui kolm kuud enne esimese tagasisaatmisotsuse tegemist.

70 Huvitatud isik sai tegelikult ja tõhusalt esitada oma seisukohad ebaseadusliku riigisviibimise osas. Järelikult pikendaks kohustus kuulata isik konkreetselt tagasisaatmisotsuse osas ära enne selle otsuse vastuvõtmist haldusmenetlust tarbetult, tugevdamata huvitatud isiku kohtulikku kaitset.

71 Sellega seoses olgu öeldud, et nagu märkis ka kohtujurist oma ettepaneku punktis 72, et ei saa õigust olla enne tagasisaatmisotsuse tegemist ära kuulatud kasutada ära selleks, et haldusmenetlust lõputult uuesti algatada – eesmärk on säilitada tasakaal asjaomase isiku põhiõiguse vahel olla enne tema huve kahjustava otsuse tegemist ära kuulatud ja liikmesriikide kohustuse vahel võidelda ebaseadusliku sisserändega.

72 Siit järeldub, et niisugustel asjaoludel oli esimene tagasisaatmisotsus, mis võeti S. Mukarubega suhtes vastu pärast menetlust, mille tagajärjel keelduti talle pagulasstaatust andmast ja tuvastati ühtlasi, et ta viibis riigis ebaseaduslikult, selle menetluse loogiline ja vajalik jätk direktiivi 2008/115 artikli 6 lõiget 1 arvestades, ja et see võeti vastu kooskõlas õigusega olla ära kuulatud.

73 Mis puudutab S. Mukarubega suhtes teise tagasisaatmisotsuse vastuvõtmist 5. märtsil 2013, siis ilmneb Euroopa Kohtule esitatud toimikust, et enne selle otsuse vastuvõtmist võeti S. Mukarubega haldusdokumendi kuritarvitamise eest kriminaalmenetluse seadustiku artikli 62-2 alusel vahi alla.

74 S. Mukarubega ülekuulamine toimus 4. märtsil 2013 kell 15.30–16.20. Selle ülekuulamise protokollist nähtub, et S. Mukarubega kuulati muu hulgas ära seoses tema õigusega viibida Prantsusmaal. Ta kuulati üle küsimuses, kas ta oli nõus pöörduma tagasi oma päritoluriiki ja kas ta soovis jääda Prantsusmaale.

75 Nagu mainis ka kohtujurist oma ettepaneku punktis 90 – kuigi ülekuulamine viidi läbi peamiselt küsimuste ja vastuste vormis, paluti S. Mukarubegal selle käigus täiendavalt esitada kõik seisukohad, mida ta peab asjakohaseks.

76 Sellest protokollist ilmneb selgelt, et S. Mukarubega teadis, et tal ei ole mingit seaduslikku õigust Prantsusmaal viibida, hoolimata paljudest sammudest, mida ta oli selleks astunud, ning et ta teadis, missugused on tema ebaseadusliku olukorra tagajärjed. S. Mukarubega märkis, et kuna tema viibimine oli ebaseaduslik ning kuna ta ei saanud töötada ega Prantsusmaale jääda, oli ta endale hankinud Belgia valepassi, et minna Kanadasse.

77 Oma kirjalikes märkustes tõi Prantsuse valitsus esile, et vahi all viibimise ajal „kuulasid politseiteenistused S. Mukarubega tema olukorra osas üle, eelkõige mis puudutab tema õigust riigis viibida", et „ta oli teatanud püüdlusest lahkuda Prantsusmaalt ja asuda pettuse teel saadud Belgia passiga elama Kanadasse", et „ta ei esitanud ühtki tõendit põhjenduste kohta, miks tema viibimine Prantsusmaal võiks õigustada võimalikku Prantsusmaa elamisloa andmist" ning et „täpsemalt ei teatanud ta kavatsusest esitada uut rahvusvahelise kaitse taotlust".

78 Prantsuse valitsus lisab, et teisele tagasisaatmisotsusele eelnenud vahi all viibimise ajal ei püüdnud S. Mukarubega väita, et tema eriline olukord võimaldaks tema Prantsusmaal viibimise seaduslikuks muuta.

79 Sellest järeldub, et S. Mukarubegal oli võimalus olla ära kuulatud teiste tegurite osas peale pelga „ebaseadusliku riigisviibimise asjaolu" direktiivi 2008/115 põhjenduse 6 tähenduses.

80 Arvestades S. Mukarubega ülekuulamise kõiki üksikasju ja tingimusel, et järgiti õigusaktidega kehtestatud ja Prantsusmaa kohtupraktikas sedastatud tagatisi, siis asjaolu, et see ülekuulamine kestis 50 minutit, ei võimalda iseenesest järeldada, et sellest ei piisanud.

81 Võttes arvesse, et teine tagasisaatmisotsus tehti vahetult pärast S. Mukarubega ärakuulamist tema ebaseadusliku riigisviibimise asjus, ning et ta sai tegelikult ja tõhusalt esitada oma seisukohad selles küsimuses, tuleneb käesoleva kohtuotsuse punktis 70 esitatud kaalutlustest, et riigiasutused võtsid teise tagasisaatmisotsuse vastu kooskõlas õigusega olla ära kuulatud.

82 Seega tuleb esimesele küsimusele vastata, et niisugustel asjaoludel nagu põhikohtuasjas, tuleb õigust olla kõigis menetlustes ära kuulatud – nagu seda kohaldatakse direktiivi 2008/115 ja eeskätt selle artikli 6 raames – tõlgendada nii, et sellega ei ole vastuolus, kui olukorras, kus siseriiklik ametiasutus kavatseb teha kolmanda riigi kodaniku suhtes tagasisaatmisotsuse, olles tuvastanud varasemas menetluses, mille raames see isik kuulati ära, et viimane viibib riigi territooriumil ebaseaduslikult – ja olenemata sellest, kas tagasisaatmisotsus tehakse elamisloa andmisest keeldumise tagajärjel või mitte –, ei kuula see asutus kolmanda riigi kodanikku ära konkreetselt tagasisaatmisotsuse asjus.

Teine küsimus

83 Oma teise küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas riigis ebaseaduslikult viibiva kolmanda riigi kodaniku õigus algatada siseriikliku õiguse alusel peatava toimega kohtumenetlus siseriiklikus kohtus võimaldab siseriiklikel haldusasutustel jätta ta ära kuulamata enne seda, kui nad teevad otsuse, mis kahjustab tema huve, käesoleval juhul tagasisaatmisotsuse.

84 See küsimus esitati juhuks, kui niisugustel asjaoludel nagu põhikohtuasjas ei ole järgitud õigust olla ära kuulatud. Esimesele küsimusele antud vastuse tõttu ei ole enam vaja teisele küsimusele vastata.

Kohtukulud

85 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (viies koda) otsustab:

Niisugustel asjaoludel nagu põhikohtuasjas, tuleb õigust olla kõigis menetlustes ära kuulatud – nagu seda kohaldatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. detsembri 2008. aasta direktiivi 2008/115 ühiste nõuete ja korra kohta liikmesriikides ebaseaduslikult viibivate kolmandate riikide kodanike tagasisaatmisel ja eeskätt selle artikli 6 raames – tõlgendada nii, et sellega ei ole vastuolus, kui olukorras, kus siseriiklik ametiasutus kavatseb teha kolmanda riigi kodaniku suhtes tagasisaatmisotsuse, olles tuvastanud varasemas menetluses, mille raames see isik kuulati ära, et viimane viibib riigi territooriumil ebaseaduslikult – ja olenemata sellest, kas tagasisaatmisotsus tehakse elamisloa andmisest keeldumise tagajärjel või mitte –, ei kuula see asutus kolmanda riigi kodanikku ära konkreetselt tagasisaatmisotsuse asjus.

Allkirjad